

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของกลุ่มจิตสัมพันธ์ตามแนวคิดของ คาร์ล อาร์ โรเจอร์ส ที่มีต่อการเพิ่มขึ้นของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในแบบวัดไฟโร-บี

โรเจอร์ส (Rogers 1951:513) กล่าวไว้ในแนวคิดของเขาว่า การปรับตัวที่ดีจะเกิดขึ้นเมื่อมีการรับรู้ในตนเองในลักษณะที่ว่า ประสบการณ์ทั้งหมดของอินทรีย์จากระบบของความรู้สึกและรู้สึกได้จากภายในอินทรีย์เปลี่ยนแปลง เป็นสัญลักษณ์ที่สอดคล้องกับโครงสร้างความคิดใน "ตน" ของตนเอง นั่น คือเมื่อบุคคลรับรู้และยอมรับประสบการณ์ตามระบบของความรู้สึกและการรับรู้ภายในอินทรีย์ บุคคลนั้นจะ เกิดภาวะความสอดคล้องกันระหว่างสิ่งที่รับรู้เกี่ยวกับ "ตนเอง" (self) และสิ่งที่เขาประสบอยู่ (experience) ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นมีความเป็นตัวของตัวเองและดำรงอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ โรเจอร์ส (Rogers 1951 : 520) ยังเชื่อว่า ภาวะความสอดคล้องนี้จะนำไปสู่ความกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกันของระบบโครงสร้างของ "ตน" และระบบประสบการณ์ของอินทรีย์ อันจะมีผลในอีกแง่หนึ่งคือ ทำให้บุคคลนั้นมีความเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น และยอมรับผู้อื่นว่าเป็นผู้ที่แตกต่างจากตนเอง จึงเป็นผลให้สามารถพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลได้ดียิ่งขึ้นด้วย

กระบวนการของกลุ่มจิตสัมพันธ์นั้น จะมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะที่ก่อให้เกิดภาวะความสอดคล้องนี้ และด้วยเหตุที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างและเป้าหมายที่ตายตัวสำหรับกลุ่ม สมาชิกจึงค่อย ๆ เกิดความรู้สึกอิสระและลดการใช้กลไกการป้องกันตนเอง ภายใต้อบรบอบการที่มีการยอมรับกันอย่าง ไม่มีเงื่อนไข จึงมีผลให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ที่จะรับรู้และยอมรับประสบการณ์ต่าง ๆ ของตนเองได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตของการรับรู้ใน "ตนเอง" ไปสู่ทิศทางที่เป็นความจริงมากขึ้น สมาชิกจึงเกิดความสอดคล้องในตนเอง และเพิ่มคุณภาพความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้อื่นมากขึ้น

ผลของกระบวนการกลุ่มจิตสัมพันธ์ในการวิจัยนี้ ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ดังที่จะอภิปรายตามสมมติฐานในแต่ละมิตติดังต่อไปนี้ คือ

1. มติการมีส่วนร่วม (Inclusion-I)

โดยทั่ว ๆ ไปแล้วค่าการมีส่วนร่วม (I) มีเพิ่มมากขึ้นดังแสดงไว้แล้วในตารางที่ 6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มจิตสัมพันธ์มีผลที่ทำให้ค่าการมีส่วนร่วม มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ในที่นี้จะอภิปรายถึงสมมติฐานที่ตั้งไว้ใหม่นี้ 2 ข้อ คือ

สมมติฐานที่ 1 "ค่าการมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่น (EI) ในแบบวัดไพโร-บี หลังการเข้ากลุ่มจิตสัมพันธ์จะสูงกว่าก่อนการเข้ากลุ่ม"

ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือภายหลังการเข้าร่วมกลุ่มจิตสัมพันธ์ ค่าการมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่นสูงกว่าค่าก่อนการเข้ากลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการทดสอบค่าที มีค่าเฉลี่ยของคะแนนตามแบบวัดไพโร-บี ในระยะหลังการทดลอง ($\bar{X} = 5.75$, S.D. = 0.97) สูงกว่าระยะก่อนการทดลอง ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 1.39) ดังแสดงไว้ในตารางที่ 6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มจิตสัมพันธ์ตามแนวคิดของรอเจอร์ส สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่น

แพตเตอร์สัน (1986 : 386) รายงานไว้ถึงผลของกระแสจิตรักษา ที่ให้การยอมรับต่อสมาชิกว่า เมื่อสมาชิกได้รับรู้ถึงการยอมรับซึ่งแฝงอยู่ในกระแสจิตรักษานั้นแล้ว เขาก็จะแสดงการยอมรับผู้อื่นมากขึ้นด้วย

เหตุผลดังกล่าวนี้เป็นพื้นฐานของการเพิ่มขึ้นของค่าการมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่น หลังการเข้าร่วมกลุ่มจิตสัมพันธ์อย่างชัดเจน และพอจะขยายความอธิบายโดยอิงกระแสกลุ่มจิตสัมพันธ์ได้ต่อไปนี้

การที่สมาชิกเพิ่มการมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่นนั้น เพราะสมาชิกต่างได้รับความพึงพอใจที่ได้รับความใส่ใจ ความสนใจ และการเห็นคุณค่า ซึ่งกลุ่มจิตสัมพันธ์ตามแนวคิดของรอเจอร์สได้เอื้อให้เกิดบรรยากาศที่อิสระและปลอดภัยทางด้านจิตใจ โดยการสื่อสารที่แสดงการยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไขและให้ความเข้าใจอย่างร่วมรู้สึก ของทั้งผู้นำและสมาชิกอื่น ๆ โดยการแสดงออกหลาย ๆ ลักษณะ เช่น การไม่กำหนดหัวข้อที่จะสนทนา หรือการที่สมาชิกสามารถเลือกที่จะพูดถึงเรื่องใดก็ได้โดยไม่มีกำหนดหรือประเมิน แต่ให้การรับฟังและใส่ใจต่อกันโดยตลอด ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นผลทำให้เกิดความรู้สึกอิสระและอบอุ่นใจ ที่จะแสดงความรู้สึกของตนและ

มีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม จนในช่วงสุดท้ายของการดำเนินกลุ่มมีสมาชิกได้กล่าวถึงความรู้สึกของตนเองต่อกลุ่มและผู้นำกลุ่มว่า "...รู้สึกถึงความอิสระของกลุ่มที่สามารถทำตามได้ตามสบาย" หรือสมาชิกอีกคนหนึ่งกล่าวว่า "เป็นกลุ่มที่เปิดโอกาสจริง ๆ เช่นการใช้คำถามเปิด ทำให้เราต้องตัดสินใจเองว่า จะพูดหรือไม่ ทำให้รู้สึกอิสระในการพูดและการตัดสินใจ"

บรรยากาศกลุ่มต่อการรับรู้ของสมาชิกดังกล่าวมาแล้วนี้ มีผลกระทบทางด้านจิตใจในลักษณะของ "ปฏิกิริยาลูกโซ่ (chain reaction) อย่างมากในกลุ่ม (Rogers 1951 : 522) คือทำให้สมาชิกมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติต่อสมาชิกอื่นในวิถีทางที่ได้รับจากกลุ่มด้วย (Rogers 1951 : 345) ซึ่งมีผลทำให้เกิดการสื่อสารสัมพันธ์อย่างกลมกลืนกันมากขึ้นภายในกลุ่ม ทั้งในระหว่างผู้นำกลุ่มกับสมาชิก และระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง ด้วยท่าทีของการยอมรับซึ่งกันและกันอย่างไม่มีเงื่อนไข ทำให้สมาชิกสามารถตระหนักได้ถึงคุณค่าที่แท้จริงของตนเอง และรอเจอร์ส (Rogers 1951 : 517-520 ; 1970 : 47-48) กล่าวว่า การยอมรับกันโดยปราศจากเงื่อนไขเป็นการลดความรู้สึกที่คุกคามต่อจิตใจและต่อโครงสร้างของตน และมีผลต่อการลดการใช้กลไกการป้องกันตนเอง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วบุคคลแต่ละคนมักจะใช้กลไกการป้องกันตนเอง เพื่อช่วยลดความวิตกกังวลหรือความกลัว เมื่อรู้สึกถึงภาวะที่ถูกคุกคามต่อโครงสร้างของตน อันเป็นสาเหตุที่ทำให้การรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ได้ไม่ทั้งหมด หรือมีการรับรู้แต่เป็นการบิดเบือนไปจากความเป็นจริง ทั้งนี้เป็นเพราะบุคคลต้องการที่จะสามารถคงความเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่น ฉะนั้นการสื่อสารในลักษณะของการเพิ่มการยอมรับและความเข้าใจให้กับสมาชิกแต่ละคนนั้น มีผลให้สมาชิกมีความสามารถต้อนรับประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกตนเองได้อย่างชัดเจนขึ้น ทำให้มีการตระหนักรู้ในตนเองมากขึ้น และเพิ่มความรู้สึกของการยอมรับตนเองอย่างไม่มีเงื่อนไขตามมาด้วย รวมทั้งการมีภาวะความสอดคล้องภายในตนเองมากขึ้น ซึ่งทำให้การสื่อสารมีความชัดเจนตรงไปตรงมาโดยไม่มี การบิดเบือนการรับรู้มากยิ่งขึ้น (Rogers 1961 : 342-343)

ดังนั้นเมื่อมีการยอมรับตนเองอย่างไม่มีเงื่อนไขได้แล้ว จึงสามารถที่จะพิจารณาสิ่งที่รับรู้ได้อย่าง เป็นจริงมากขึ้น อย่างมีความเชื่อถือนั่นเองตามการประเมินคุณค่าของอินทรีย์มากขึ้น และมีการตอบสนองต่อกันในลักษณะของการยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคลมากขึ้น ซึ่งได้ปรากฏในการที่สมาชิกแต่ละคนได้ร่วมแบ่งปันประสบการณ์ของตนเองที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นความสุข ความขมขื่น ความกลัว ความลังเลสงสัย ฯลฯ เพื่อให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มร่วมรับรู้ สมาชิก 2 คนได้กล่าวว่า "ในช่วงเวลาสั้น ๆ นี้ สามารถทำให้รู้จักกันได้มากขนาดนี้" ซึ่งสมาชิกอื่นก็แสดงท่าทีเห็นด้วย และมีสมาชิกอีกคนหนึ่ง ยอมรับถึงความรู้สึกกลัวและแปลกแยก เนื่องจากตนเองไม่ได้

เป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่สุดท้ายก็ยอมรับว่า "...สามารถที่จะคุ้นเคยและได้รู้จักเพื่อนมากขึ้น"

สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มจิตสัมพันธ์จึงต่างมีความพึงพอใจในตนเองที่ได้เข้าร่วมกลุ่ม เพราะการแสดงออกไม่ว่าทางบวกหรือลบก็ตาม สมาชิกก็ยังได้รับการยอมรับจากผู้อื่นในกลุ่มและสมาชิกด้วยกัน ดังนั้นการแสดงออกของการมีส่วนร่วมจึงมีเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วทำให้ค่าการมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่นภายหลังจากเข้ากลุ่มมีค่าสูงกว่าก่อนการเข้ากลุ่ม

สมมติฐานที่ 2 "ค่าการมีส่วนร่วมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเอง (WI) ในแบบวัดไพริ-บี หลังการเข้าร่วมกลุ่มจิตสัมพันธ์จะสูงกว่าก่อนการเข้ากลุ่ม"

ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานนี้ นั่นคือกลุ่มตัวอย่างภายหลังจากเข้าร่วมกลุ่มจิตสัมพันธ์มีค่าการมีส่วนร่วมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเองสูงกว่าก่อนการเข้ากลุ่มจิตสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนตามแบบวัดไพริ-บี ในระยะหลังการทดลอง ($\bar{X} = 7.25$, S.D. = 1.85) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนในระยะก่อนการทดลอง ($\bar{X} = 5.37$, S.D. = 2.06) ดังแสดงไว้ในตารางที่ 6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มจิตสัมพันธ์ตามแนวคิดของรอเจอร์ส สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการมีส่วนร่วมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเอง

โดยพื้นฐานทฤษฎีของรอเจอร์ส คนเรามีความต้องการเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่นอยู่แล้ว (need for positive regard) แต่เนื่องด้วยการอบรมเลี้ยงดู หรือเติบโตในสังคมแบบมีเงื่อนไข (condition of worth) ทำให้ความต้องการการยอมรับนั้นถูกบิดเบือนหรือจำกัดลง ความต้องการการยอมรับจากผู้อื่นจึงถูกจำกัดลงอยู่กับพฤติกรรมที่สังคมยอมรับเท่านั้น แต่ในกลุ่มจิตสัมพันธ์ซึ่งมีบรรยากาศของการยอมรับโดยปราศจากเงื่อนไข ทำให้ข้อจำกัดของเงื่อนไขต่าง ๆ ลดความแข็งแกร่งดิ่งลงไป การปกป้องตนเองลดอำนาจลงไป ทำให้สมาชิกรู้สึกอิสระมากขึ้นที่จะได้รับการยอมรับจากผู้อื่นได้อีก เหมือนกับว่าเงื่อนไขที่จำกัดการยอมรับนั้นลดลงไป ทำให้ความรู้สึกต้องการการยอมรับมีอิสระที่จะทำหน้าที่ของมันเองมากขึ้น เมื่อเป็นดังนั้นทำให้ค่าคะแนนในการมีส่วนร่วมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเองจึงมีมากขึ้น

เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือว่า การได้มีโอกาสสำรวจความรู้สึกของตนเองอย่างเต็มที่ ในบรรยากาศที่มีการยอมรับซึ่งกันและกันอย่างมากรวมทั้งทำให้สมาชิกแต่ละคนจะได้รับข้อมูลย้อนกลับที่ตรงไปตรงมา และด้วยความรู้สึกลึกซึ้งและห่วงใยจากสมาชิกด้วยกันเอง รวมทั้งจากผู้นำกลุ่ม โดยการรับฟังและซักถามเรื่องราวของแต่ละคน เช่น การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่สมาชิกคนหนึ่งซึ่งเคยเป็นต้น ท้าให้เขาตระหนักได้ถึงข้อผิดพลาดที่ชัดเจนและด้วยความใส่ใจ และรับรู้ได้ว่ามีคนอื่นที่รับรู้ถึงลักษณะพิเศษของตนเอง อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าตนเองมีความหมาย มีความสำคัญ เป็นที่รู้จัก และเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม จึงทำให้เรารู้ว่าการมีส่วนร่วมหรืออยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นสิ่งที่มีค่าสำหรับตนเอง (Schutz 1958 : 21-22) สมาชิกจึงมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเพิ่มขึ้น การแสดงออกถึงความใส่ใจต่อกันจึงเพิ่มตามไปด้วย ดังนั้นจึงยังเพิ่มความต้องการทำให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเองในการมีส่วนร่วมมากขึ้น ท้าให้ค่าการมีส่วนร่วมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเองหลังการเข้ากลุ่ม จิตสัมพันธ์สูงกว่าค่าก่อนการเข้ากลุ่ม

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในมิตินี้การมีส่วนร่วม การเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับของกลุ่มจิตสัมพันธ์ที่มีต่อมิตินี้การมีส่วนร่วม ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ ค่าเฉลี่ยของมิตินี้ ในระยะก่อนการทดลอง ($EI = 4.75$, $WI = 5.37$) มีค่าใกล้เคียงกับเกณฑ์มาตรฐานของกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ($EI = 5.06$, $WI = 5.03$) แต่ในระยะหลังการทดลองจะเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ($EI = 5.75$, $WI = 7.25$) ซึ่งช่วยยืนยันว่ากลุ่มจิตสัมพันธ์ สามารถท้าให้เกิดการเพิ่มขึ้นของมิตินี้การมีส่วนร่วม

2. มิตินี้การควบคุม (Control-C)

โดยรวมแล้ว ค่าคะแนนของการควบคุม (C) ดังแสดงไว้ในตารางที่ 7 นั้น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ากลุ่มจิตสัมพันธ์ไม่มีผลให้ค่าคะแนนการควบคุมลดลง และไม่มีผลให้ค่าคะแนนในด้านการควบคุมที่แสดงออกต่อผู้อื่น (EC) และค่าคะแนนในด้านการควบคุมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเอง (WC) ในระยะหลังการทดลองแตกต่างจากระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นสมมติฐานที่ 3 ที่กล่าวไว้ว่า "ค่าการควบคุมที่แสดงออกต่อผู้อื่น (EC) ในแบบวัดไพร์-บี หลังการเข้ากลุ่มจิตสัมพันธ์จะลดลงกว่าระยะก่อนการเข้ากลุ่ม" จากผลการวิจัยจึงปฏิเสธสมมติฐานนี้ โดยมีค่าเฉลี่ยการควบคุมที่แสดงออกต่อผู้อื่น (EC) ในระยะหลังการทดลอง

($X = 3.62$, $S.D. = 1.93$) ไม่แตกต่างจากค่าเฉลี่ยในระยะก่อนการทดลอง ($X = 4.25$, $S.D. = 2.90$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

และในสมมติฐานที่ 4 ที่กล่าวว่า "ค่าการควบคุมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเอง (WC) ในแบบวัดไฟโร-บี หลังการเข้ากลุ่มจิตสัมพันธ์จะลดลงกว่าก่อนการเข้ากลุ่ม" จึงถูกปฏิเสธจากผลของการวิจัย โดยมีค่าการควบคุมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเองหลังการเข้าร่วมกลุ่มจิตสัมพันธ์ ($\bar{X} = 5.62$, $S.D. = 1.58$) ไม่แตกต่างจากค่าเฉลี่ยในระยะก่อนการเข้ากลุ่ม ($\bar{X} = 4.50$, $S.D. = 2.65$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

รอเจอร์ส (1951 : 334) มีทัศนะต่อเรื่องอำนาจและการควบคุมว่า "ผู้คนที่มีความประสิทธิภาพนั้นคือบุคคลผู้ซึ่งสามารถสร้างบรรยากาศที่ทำให้ผู้อื่นสลายหรือลดการเป็นผู้นำได้อย่างแท้จริง" ในแง่ของการควบคุมหรือการมีอำนาจจึงจะลดลงถึงภาวะที่ไม่ใช้อำนาจในทางที่ยึดตนเองเป็นหลัก แต่จะเอื้อให้ผู้อื่นได้ใช้ตนเองเป็นหลักตามแนวคิดของผู้มาปรึกษาเป็นศูนย์กลาง สภาพเช่นนี้ไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้ในกรณีการวิจัยนี้ อาจจะเป็นเพราะเหตุผลหลายประการคือ

2.1 ทิศทางของแบบทดสอบ

ข้อความในแบบทดสอบนั้น มีทิศทางอยู่ 2 ทางคือ ไปเป็นเพื่อการมีอำนาจควบคุมเหนือผู้อื่น และเป็นไปเพื่อให้ผู้อื่นมีอำนาจควบคุมตนเอง แต่แนวทางการใช้อำนาจของรอเจอร์สนั้น คือ การควบคุมตนเองให้สอดคล้องกับประสบการณ์และกลมกลืนกับประสบการณ์นั้นมากกว่าจะไปควบคุมมันหรือยอมให้ควบคุม ซึ่งเป็นสภาพที่เปิดกว้างต่อประสบการณ์ (openness to experiences) มากกว่าการควบคุมในความหมายของชูส์ท์ จึงทำให้ข้อความนั้นไม่ตรงกับทิศทางของกระบวนการกลุ่มตามแนวของรอเจอร์ส

2.2 บุคลิกภาพของสมาชิก

การควบคุมในทัศนะของรอเจอร์สนั้นคือการควบคุมตนเอง โดยผ่านกระบวนการยอมรับตนเองอย่างที่เป็นอยู่ แต่เท่าที่สังเกตสมาชิกในกลุ่มนั้น บางคนจะแสดงออกอย่างมาก และบางคนก็จะเงียบ ซึ่งทั้งสองสภาพแสดงการขาดการควบคุมตนเองอย่างถูกต้องตามแนวของรอเจอร์ส การปรับสภาพของคนที่มีความบุคลิกภาพเช่นนั้น มาสู่บุคลิกภาพใหม่

ที่ควบคุมตนเองได้อย่างยืดหยุ่น (Trust in one's own organism) บุคลิกภาพแบบแสดงออกหรือเงียบ จึงมีส่วนทำให้ค่าเฉลี่ยการควบคุมลดลงบ้าง

2.3 เวลา

เกี่ยวกับข้อที่ 2 เวลาที่ใช้ในการดำเนินกลุ่มมีอยู่ประมาณ 21 ชั่วโมงเท่านั้น คงไม่มากพอที่จะ เอื้ออำนวยให้สมาชิกได้มีอำนาจในตนเองตามที่รอเจอร์สให้ทัศนะไว้ (แม้ว่าจะมีแนวโน้มในค่าของคะแนนที่ลดลงบ้างก็ตาม) หากมีช่วงเวลาที่ยาวนานกว่านี้อาจจะทำให้ค่าเฉลี่ยการควบคุมลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติก็อาจเป็นไปได้

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างด้านในทฤษฎีของแบบทดสอบ

ด้วยเหตุที่แบบวัดไฟโร-บี มีความสัมพันธ์ระหว่างด้านต่อกันค่อนข้างสูง (ตารางที่ 2.4) ซึ่งชูสท์ (Schutz 1967 : 6) กล่าวว่าไม่สามารถแยกแต่ละด้านออกเป็นอิสระกันอย่างเด็ดขาด โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างมิติการมีส่วนร่วมและการผูกพันจะมีค่อนข้างสูง และมิติการควบคุมจะค่อนข้างต่ำ จะพบว่าค่าเฉลี่ยที่ได้ในระยะหลังการทดลอง ในมิติการมีส่วนร่วมและการผูกพันมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น (ตารางที่ 5) แต่ยังมีอำนาจไม่เพียงพอที่จะสามารถทำให้มิติควบคุมลดลง และเกี่ยวข้องกับข้อ 2.3 ซึ่งถ้าใช้ระยะเวลาการดำเนินกลุ่มที่ยาวนานกว่าที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในครั้งนี้ คือมากกว่า 21 ชั่วโมง อาจจะมีผลทำให้ค่าเฉลี่ยในมิติของการมีส่วนร่วม และการผูกพันเพิ่มสูงขึ้น จนสามารถจะทำให้ค่าเฉลี่ยในมิติการควบคุมลดลงได้อย่างชัดเจนตามความสัมพันธ์ระหว่างด้านที่มีต่อกัน

อย่างไรก็ตาม โดยสรุปแล้วในการวิจัยนี้กลุ่มจิตสัมพันธ์ไม่ทำให้ค่าการควบคุม (C) ทั้งสองด้าน (EC และ WC) ลดลงได้อย่างมีนัยสำคัญ

3. มิติการผูกพัน (Affection-A)

โดยรวมแล้วค่าเฉลี่ยของการผูกพัน (A) ทั้ง 2 ด้านนั้นมีการเพิ่มขึ้น ดังแสดงไว้ในตารางที่ 6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มจิตสัมพันธ์มีผลทำให้ค่าคะแนนการผูกพัน (A) มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และสามารถอภิปรายตามสมมติฐานในมิตินี้ 2 ข้อ คือ

สมมติฐานที่ 5 "ค่าการผูกพันที่แสดงออกต่อผู้อื่น (EA) ในแบบวัดไฟโร-บี หลังการเข้ากลุ่มจิตสัมพันธ์จะสูงกว่าระยะก่อนการเข้ากลุ่ม" ผลจากการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานนี้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของการผูกพันที่แสดงออกต่อผู้อื่นในระยะหลังการทดลอง ($X = 7.5$, $S.D. = 0.50$) สูงกว่าค่าคะแนนก่อนการทดลอง ($X = 5.50$, $S.D. = 2.06$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

รอเจอร์ส (Rogers 1973 : 77) รายงานหลังจากประสบการณ์กลุ่มจิตสัมพันธ์ว่า "ข้าพเจ้าได้รับรู้ถึงการที่พ่อคนหนึ่ง ได้กลับบ้าน และเป็นครั้งแรกที่เขาสื่อสารกับลูกชายหรือภรรยาได้ ข้าพเจ้าได้รับรู้ถึงคุณค่าหลังจากการเข้าร่วมกลุ่มได้ เปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอนของตนไปสู่ความรู้สึกที่ทนถาวร ความไว้วางใจ การเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ และ เปิดกว้างในการสร้างหลักสูตรและแง่อื่น ๆ ของการศึกษา นักธุรกิจซึ่งมองว่าความสัมพันธ์ในธุรกิจของเขานั้นแย่มาก สามารถกลับไปเปลี่ยนแปลงให้ความสัมพันธ์นั้นดีขึ้น"

ชูสท์ (Schutz 1958 : 24) กล่าวว่า "ความสัมพันธ์เชิงการผูกพันสามารถจะแสดงออกต่อพ่อและแม่ เพื่อน หรือลูก ๆ ก็ได้ มันสามารถจะปรากฏอยู่ในมิตรภาพระหว่างเพื่อน การนัดพบของหนุ่มสาวและการแต่งงาน... ความรู้สึกผูกพันเชิงบวกจะเกิดขึ้นได้ เพราะการได้มีการรับรู้แบ่งปันความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ความกังวลใจ ความปรารถนา และความรู้สึกต่าง ๆ"

ลิเบอร์แมน (Lieberman, cited by Smith 1980 : 38) รายงานไว้ว่า กลุ่มที่มีองค์ประกอบของความรู้สึกสูง จะทำให้ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงค่าคะแนนในด้านของการผูกพันเพิ่มขึ้น

กลุ่มจิตสัมพันธ์ในการวิจัยนี้ จึง เพิ่มค่าคะแนนของการผูกพันในแง่ที่แสดงออกต่อผู้อื่นได้ สอดคล้องกับทัศนะของทั้งรอเจอร์สและชูสท์ และการที่กลุ่มจิตสัมพันธ์สามารถทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันให้มิตอกันในระหว่างสมาชิกได้นั้น ก็เนื่องจากการที่มีการสื่อสารในลักษณะของการยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข และความเข้าใจร่วมรู้สึก ดังกล่าวมาแล้วในสมมติฐานที่ 2 ทำให้ภาวะเงื่อนไขของการให้คุณค่าลดลง จึงเกิดเป็นความสามารถในการยอมรับตนเองได้เพิ่มขึ้น ทำให้กล้าที่จะเปิดเผยตนเองและค้นหาความหมายที่แท้ เพราะความรู้สึกที่ถูกต้องความหรือถูกประเมินจะลดลงตามไปด้วย สมาชิกแต่ละคนจึงเพิ่มความสอดคล้องในตนเอง ซึ่งมีผลต่อการรับฟังต่อกันอย่างชัดเจนมากขึ้น ทำให้มีการรับรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ตามความเป็นจริงได้อย่างละเอียดถี่ถ้วนและความรู้สึก จนสามารถที่จะสื่อสารถึงความรู้สึกที่รับรู้ได้ออกมาได้อย่างชัดเจน ในอีก

ความหมายหนึ่งก็คือ โครงสร้างของตนหรือตัวตนซึ่งแต่เดิมถูกปิดกั้นไว้ด้วยกลไกการป้องกันตนเอง จะเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ยืดหยุ่นมากขึ้นจนสามารถเคลื่อนไปสู่ความเป็นหนึ่งเดียวกับกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นขณะนั้นได้ ทำให้มีการเปิดเผยและต้อนรับประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น สมาชิกแต่ละคนจึงสามารถรับรู้เรื่องราวของผู้อื่นได้คล้ายกับเป็นเรื่องของตนเอง ซึ่งเป็นกระแสหนึ่งของกระบวนการกลุ่มที่เรียกว่า "จิตสัมพันธ์ขึ้นแท้" เมื่อสมาชิกคนหนึ่งได้เปิดเผยตัวถึงความเจ็บปวดที่เห็นครอบครัวที่แตกแยก และสมาชิกคนอื่นขณะนั้นก็รับฟังด้วยท่าทีที่มีความใส่ใจ มีสีหน้าบ่งบอกถึงความเห็นใจและรับรู้ในความรู้สึกนั้น จนกระทั่งมีสมาชิกคนหนึ่งได้กล่าวแสดงความเข้าใจความรู้สึกนี้ออกมาเป็นคำพูดว่า "ฟังแล้วก็คล้าย ๆ กัน" ทำให้การสื่อสารของทั้งสองคนนี้ยิ่งมีความชัดเจนและตรงไปตรงมามากขึ้น และกระแสกลุ่มก็จะมีการเคลื่อนที่ไปในทิศทางเดียวกันมากขึ้นเรื่อย ๆ จะเห็นได้จากสมาชิกคนหนึ่งมีความกล้าที่จะเปิดเผยถึงความกล้าของตนเองที่เก็บซ่อนไว้คนเดียวเป็นเวลา 3 ปี ในเรื่องของการถูกรังแกมาจากมหาวิทยาลัยอื่น ก็ได้รับการแสดงออกถึงความเข้าใจและยอมรับจากเพื่อน ๆ ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในชีวิต จนทำให้สมาชิกผู้นี้สามารถยอมรับความผิดพลาดของตนได้เช่นกัน โดยเขากล่าวว่า "...เมื่อรู้ว่าเพื่อน ๆ ยอมรับ และการรับฟังของเพื่อนด้วยความเต็มใจและตั้งใจฟัง ทำให้รู้สึกดีกับส่วนนี้" กระแสกลุ่มที่ดำเนินไปจึงเป็นการเปิดเผยเรื่องราวส่วนตัวต่อกันมากขึ้น เช่น เรื่องครอบครัว การเรียนและการทำงาน เป็นต้น และเป็นไปในลักษณะที่ไม่เคยบอกกล่าวต่อกันในชีวิตประจำวันทั่วไป

การแสดงออกถึงความสามารถที่จะรับรู้ความรู้สึกต่อกันนี้ ทำให้สมาชิกแต่ละคนมีการแสดงออกของความรู้สึกใกล้ชิดและผูกพันต่อกันมาก กระบวนการทั้งหมดนี้ จึงมีผลทำให้ค่าการผูกพันที่แสดงออกต่อผู้อื่นหลังการเข้ากลุ่มจิตสัมพันธ์มีค่าสูงกว่าก่อนการเข้ากลุ่ม

สมมติฐานที่ 6 กล่าวว่า "ค่าการผูกพันที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเอง (WA) ในแบบวัดไฟโร-บี หลังการเข้ากลุ่มจิตสัมพันธ์จะสูงกว่าก่อนการเข้ากลุ่ม" ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเฉลี่ยหลังการเข้ากลุ่ม ($\bar{X} = 6.87$, S.D. = 2.03) สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนการเข้ากลุ่ม ($\bar{X} = 5.87$, S.D. = 2.37) ดังแสดงไว้ในตารางที่ 6

ตามเหตุผลที่กล่าวไปแล้วในสมมติฐานที่ 6 ว่าความเข้าใจร่วมรู้สึกจะเป็นตัวส่งเสริมสัมพันธ์ภาพที่องกาม ที่ทำให้เกิดการรับรู้ว่าตนเองมีเพื่อนที่มีความกลมกลืนและเป็นหนึ่งเดียวกัน จึงมีการแสดงออกถึงความรู้สึกและความสนิทสนมกันได้มากขึ้น การผูกพันที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดง

ออกต่อตนเอง จึง เป็นการช่วยยืนยันสัมพันธภาพในการร่วมรับรู้ความเข้าใจร่วมรู้สึกที่มีต่อกันมากยิ่งขึ้น

ในตอนกล่าวสรุปการดำเนินกลุ่ม สมาชิกได้กล่าวถึงความรู้สึกประทับใจ ความอบอุ่นใจ และความรู้สึกที่ดีต่อกัน อันจะมีผลทำให้เกิดเป็นความต้องการที่จะให้ผู้อื่นแสดงการผูกพันกับตนเอง ตามไปด้วย ซึ่งตรงกับความหมายของการผูกพันที่ชูส์ท์ (Schutz 1958 : 25) กล่าวไว้ว่า การผูกพันจะมีผลไปในทางเดียวกันทั้งการแสดงออกและความต้องการที่จะให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตน

ดังนั้นค่าการผูกพันที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเอง หลังจากเข้าร่วมกลุ่มจิตสัมพันธ์ จึงมีค่าสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกลุ่ม

สรุปในมิติของการผูกพัน มีการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งด้านการแสดงออกต่อผู้อื่นและด้านความต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเอง จะเห็นว่าในระยะหลังการทดลองกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของการผูกพันที่แสดงออกต่อผู้อื่นมากกว่าค่าความต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตน และเป็นค่าเฉลี่ยที่มากที่สุดด้านทั้ง 6 ด้าน แสดงว่าสมาชิกมีการผูกพันที่แสดงออกต่อกันมากที่สุด ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของกลุ่มจิตสัมพันธ์ที่เน้นการเรียนรู้ในเรื่องของความรู้สึกและอารมณ์

กล่าวโดยสรุปในการวิจัยนี้ ก็คือว่า กลุ่มจิตสัมพันธ์ตามแนวคิดของรอเจอร์ส มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความสามารถในความสัมพันธ์โดยองค์รวม ด้วยลักษณะของบรรยากาศภายในกลุ่มที่เอื้ออำนวยให้สมาชิกแต่ละคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ถึงชีวิตจิตใจของกันและกันอย่างอิสระ เป็นการเพิ่มการรับรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละขณะ ของกระแสกลุ่มที่ดำเนินไปในทางที่เป็นความจริง อันเกิดจากการลดการปกป้องตนเอง ซึ่งทำให้มีการลดการใช้รูปแบบการสื่อสารสัมพันธ์อย่างผิวเผินเชิงสังคม ให้มาเป็นการสื่อสารสัมพันธ์ที่มีตรงไปตรงมาในระดับความคิดและความรู้สึกอย่าง เป็นธรรมชาติ กลุ่มทำให้เพิ่มการยอมรับในผู้อื่นและมีความเชื่อถือในตนเองมากขึ้น อันเป็นแนวคิดเบื้องต้นของรอเจอร์สที่เน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นเบื้องต้นกว่ามีความสำคัญยิ่งต่อความองกวมของมนุษย์ ประสบการณ์ที่สมาชิกแต่ละคนได้รับนั้น จะเปรียบเสมือนหนึ่งเป็นเมล็ดพืช เมล็ดเล็ก ๆ ที่อยู่ภายในจิตใจของแต่ละคน มีวันและเวลาที่จะเจริญเติบโตและองกวมมากขึ้นไปเรื่อย ๆ ไปตามศักยภาพของเขาแต่ละคนเหล่านั้น

ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มจิตสัมพันธ์สามารถมีอิทธิพลได้อย่างมีนัยสำคัญเพียง 4 ด้าน
ในแบบวัดไพโร-บี ของชูลท์ (Schutz) คือ การมีส่วนร่วมที่แสดงออกต่อผู้อื่น (EI) การมี
ส่วนร่วมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเอง (WI) การผูกพันที่แสดงออกต่อผู้อื่น (EA) และ
การผูกพันที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเอง (WA) ส่วนอีก 2 ด้าน คือการควบคุมที่แสดง
ออกต่อผู้อื่น (EC) และการควบคุมที่ต้องการให้ผู้อื่นแสดงออกต่อตนเอง (WC) นั้น แม้ว่ากลุ่ม
จิตสัมพันธ์จะมีอำนาจทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในมิติการควบคุมอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มากพอที่จะทำให้ค่า
ของการควบคุมเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย